



Veszprémi Szakképzési Centrum Jendrassik-Venezs Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája Lemorzsolódás elleni iskolai stratégia



**Készítette: Salamonné Szamosfalvi Tímea
Tóth-Márhoffer Márta**



Tartalom

1.	A stratégia szakmai háttere.....	2
2.	Helyzetelemzés.....	4
2.1.	Korai iskolaelhagyók aránya	4
2.2.	Az intézmény általános bemutatása	4
2.2.1.	A tanulói összetétel	5
2.2.2.	Tantestület jellemzői	6
2.2.3.	Lemorzsolódással veszélyeztettség iskolánkban	6
2.2.4.	Lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók – végzettség nélküli iskolaelhagyás.....	7
3.	Stratégiai lehetőségek	8
4.	Prevenció iskolánkban.....	9
4.1.	Tanulói előrehaladást támogató tevékenységek	9
4.2.	Pedagógustámogató tevékenységek.....	11
4.3.	Intézményvezetést támogató tevékenységek.....	12
4.4.	Intézményi eredményességet komplex módon támogató tevékenységek	12
5.	Beavatkozó tevékenységek	12
5.1.	Tanulói előrehaladást támogató tevékenységek	12
5.2.	Pedagógustámogató tevékenységek.....	13
5.3.	Intézményvezetést támogató tevékenységek.....	14
5.4.	Intézményi eredményességet komplex módon támogató tevékenységek	14
6.	Kompenzáció (helyreállítás)	14
6.1.	Második esély fogalma	14
6.2.	Megoldás	16
7.	Monitoring.....	17
8.	Felhasznált irodalom	18

1. A stratégia szakmai háttere

A korai iskolaelhagyás kezelésének fontosságát az átalakuló világ gazdasági folyamatok indokolják. Napjainkban a versenyképesség meghatározó tényezőjévé vált a terület emberi erőforrásainak minősége. Az OECD szerint a középfokú iskolai képesítés és végzettség az a minimum, amely szükséges a 21. században a munkaerőpiacon való érvényesüléshez és az aktív felelős állampolgársághoz. Azok az országok, ahol a lakosság nagy hányada alacsonyan képzett, kevésbé versenyképesek, a versenyképességi rangsorban fokozatosan lemaradnak.

Az Európai Unió egyik kiemelkedő stratégiai célja a foglalkoztathatóság javítása 2020-ig. A vizsgálatok kimutatták, hogy a foglalkoztathatósági adatok szoros összefüggést mutatnak az érintett potenciális munkavállalók iskolai végzettségének szintjével, a megszerzett képesítésekkel, ezért is irányul az **Európa 2020 stratégia** öt számszerű célkitűzéseinek egyike az alacsony iskolai végzettségűek arányának visszaszorítására. Az uniós célkitűzés szerint az EU átlagában **az oktatást-képzést középfokú végzettség/szakképzetség nélkül elhagyó 18–24 évesek arányát a korosztály 10 százaléka alá kell csökkenteni**. A kormányzati vállalatot szolgálja a 2014 novemberében elfogadott „Végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni küzdelem középtávú stratégiája” és a megvalósítását operacionalizáló (napjainkban aktuális) Cselekvési Terv.

A kormány által elfogadott stratégia 8 beavatkozási területet azonosít: ¹

1. Korai iskolaelhagyással kiemelten érintett intézmények azonosítása, fejlesztése.
 - a) A lemorzsolódás szemszögéből leginkább érintett intézmények, tanulók azonosítása, majd egyedi fejlesztési tervek készítése.
 - b) Fenntartói és intézményi minőségirányítási rendszernek, az intézményi önértékelés / tanfelügyelet standardjának, eszközrendszerének kiegészítése a végzettség nélküli iskolaelhagyás területére vonatkozó tartalmakkal, hatékony intézményvezetés.
 - c) A korai jelző- és pedagógiai támogatórendszer működési feltételeinek megteremtése.
2. Ágazatközi együttműködés fejlesztése ágazati, területi és helyi szinten.
 - a) Az adott ágazatban az alágazatok és a szektorok közti kooperáció, az összehangolt, integrált, implementációt támogató együttműködés kialakítása.
3. Helyi közösségi együttműködés fejlesztése, kreatív partnerség.
 - a) Intézmények külső kapcsolatai kialakításának támogatása (család-iskola, munkaadók, kortárs segítők, helyi oktatási intézmények, könyvtárak, múzeum jellegű és más kulturális intézmények), tanórán kívüli, iskolai programok, szolgáltatások kialakítása, működtetése révén, szükség esetén családok támogatása.
4. Pedagógusok.
 - a) Pedagógusképzési tartalmak megújítása, pedagógusok folyamatos szakmai fejlődésének a támogatása.

¹ Végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni középtávú stratégia elfogadásáról szóló 1603/2014. (XI. 4.) Korm. határozat. A Cselekvési Terv a nemzeti köznevelési törvény végrehajtásáról szóló 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet előkészítés alatt álló módosításához kapcsolódik.

5. Korai gyermekkor, prevenció.

- a) Egészségnevelés, egészségfejlesztés, szűrés, korai diagnosztika és terápia rendszerszerű működtetése ágazatközi együttműködés keretében.
- b) A korai jelző- és pedagógiai támogatórendszer működési feltételeinek megteremtése.

6. Tartalmi kínálat, alternatív tanulási utak.

- a) Tanulói kulcskompetenciák fejlesztése, tanulóközpontú nevelési- és oktatási tartalmak fejlesztése, komplex pedagógiai módszertani programok adaptációja, transzverzális kompetenciák fejlesztése, a digitális állampolgárrá válás elősegítése.
- b) A képzési szerkezet rugalmasabbá, átjárhatóbbá tétele, a kínálat és a tartalom egyéni igényekhez igazítása, a tanulás világa és a munka világa közötti átmenet támogatása.
- c) Egyéni, alternatív tanulási utak biztosítása, iskolarendszeren kívüli formális és informális tanulási utak támogatása.

7. Támogató szakmai szolgáltatások.

- a) Az egységes pedagógiai szakmai szolgáltatási rendszer fejlesztése, valamint a segítő, pedagógusokkal együttműködő, mentor szerepet is betöltő, a fejlesztéshez, helyi adaptációhoz és implementációhoz, követéshez és értékeléshez értő szakemberek számának növelése a köznevelési intézményekben és a szakképzési centrumokban is.
- b) Speciális, pedagógiai-szakmai szolgáltatási eszközrendszer fejlesztése, amely lehetővé teszi a lemorzsolódás korai jelző- és pedagógiai támogató rendszerének adatai alapján, hogy a köznevelési intézmények igényeiknek és szükségleteiknek megfelelő szakmai támogatást kapjanak pedagógiai munkájukhoz.
- c) Sajátos nevelési igényű (SNI) tanulókat támogató ellátórendszer fejlesztése.

8. Monitoring.

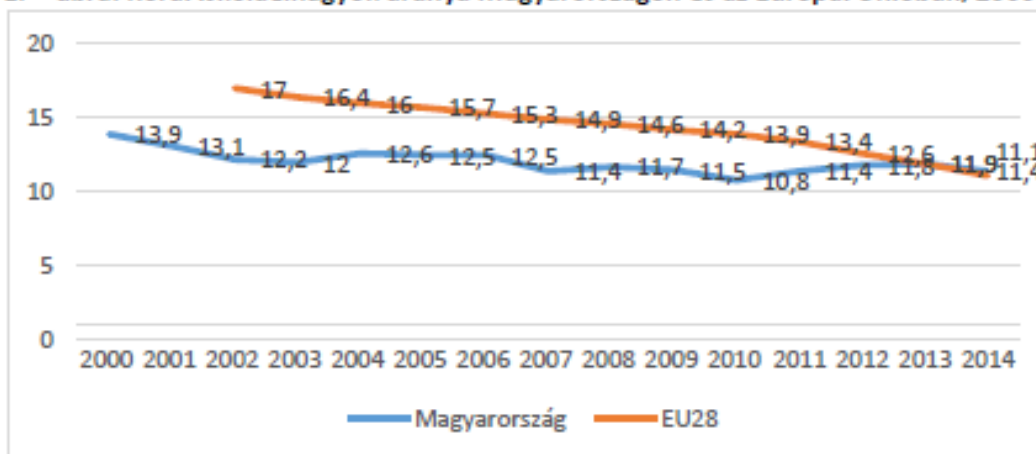
- a) A monitoring rendszert alátámasztó mutatók meghatározása, a mutatórendszer kidolgozása és működtetése átfogó és specifikus célokra egyaránt.
- b) A lemorzsolódást csökkentő programok értékelése, az eredmények visszacsatolása.
- c) Adatokon, tényeken alapuló, szisztematikus intézményfejlesztés a köznevelési és a szakképzési intézményekben.

2. Helyzetelemzés

2.1. Korai iskolaelhagyók aránya

Az Európai Unió a társadalmi integráció elősegítése érdekében csökkenteni kívánja a korai iskolaelhagyók arányát, ennek érdekében egy célértéket határozott meg. Ezt a célértéket (10%) 2010-re sem az uniós országok, sem Magyarország nem érte el. 2020-ig a célérték ismét a 10%-os arány elérése. Az 1. ábra adatai azt mutatják, hogy Magyarországon és az Unió országaiban is csökkent 2000 óta a korai iskolaelhagyók aránya a 18-24 éves korosztályban, ugyanakkor az Unió átlaga folyamatos, meredek csökkenést mutat, míg a magyar adatok inkább hullámzó állapotot jeleznek.

1. ábra: Korai iskolaelhagyók aránya Magyarországon és az Európai Unióban, 2000-2014.



Forrás: Eurostat, 2015.

2.2. Az intézmény általános bemutatása

Iskolánk Veszprém megye legnagyobb középiskolája. 1982 szeptemberében kezdte meg működését az a két középiskola, melyek összevonásával 2000-ben jött létre a mai iskolánk. Az új iskola nevében és képzési kínálatában is tovább vitte azokat a hagyományokat, melyeket a két korábbi iskola képviselt. Iskolánk gépipari és autó műszaki szakmákban, logisztika és kereskedelem valamint vendéglátás és turizmus területén kínál szakgimnáziumi és szakközépiskolai képzéseket.

Az iskola működését, a nevelési-oktatási feladatokat, az alapkészségek fejlesztésének módjait elsősorban az iskola tanulóinak családi háttere, motivációi, az iskola tárgyi feltételei és a tantestület határozzák meg. Iskolánkba felvételi vizsga nélkül, csak az általános iskolából hozott pontszámok alapján vesszük fel a tanulókat, többek között ebből is eredhet az a gondolat a diákok fejében, hogy ez egy gyenge iskola, keveset kell tanulni az eredményességhez.

2.2.1. A tanulói összetétel

Az intézmény tanulóközösségének profilja (2018. október 1-i adatok alapján):

tanulólétszám: 1001 fő

- ezen belül:
- szakgimnázium: 477 fő
 - szakközépiskola: 524 fő

évfolyamok, tanulócsoportok: 41 osztály

- ezen belül:
- szakgimnázium: 15 + 4 (szakiskolások középiskolája) osztály
 - szakközépiskola: 18 + 4 (szakképző) osztály

nemek aránya: a diákjaink 58%-a fiú és 42%-a lány

- ezen belül:
- szakgimnáziumban a lányok aránya 43%,
 - szakközépiskolában a lányok aránya 41%.

Az adatok is mutatják, hogy iskolánkban az általunk tanított szakmák jellegéből adódóan többségben vannak a fiúk. A diáklétszám az utóbbi években jelentősen nem változott, enyhe csökkenést mutat.

Tehetséggondozó, fejlesztő, más speciális feladatot ellátó osztályunk nincs.

Iskolánkban a nevelő-oktató munka hatékonyságának növelése érdekében jelentős a csoportbontások aránya mind a szakgimnáziumi, mind a szakközépiskolai képzésben. Ez a jelentős tanulólétszámmal együtt a tantermek beosztását nehezíti, nem mindig áll a csoportok rendelkezésére megfelelően felszerelt tanterem.

Diákjaink nagyobbik része nem veszprémi lakos. Az elmúlt évek adatai alapján nagyjából azt mondhatjuk, hogy a tanulók 25%-a veszprémi, 5%-a kollégista, 70 %-a bejáró. A bejárók a megye távolabbi pontjairól is érkeznek, nemcsak a környező településekről, kb. 20 %-uk 30 km-nél távolabbról jár be naponta, de évente 5-10 tanulónk 60-70 km-ről ingázik naponta. Mivel a tanítás iskolánkban 7:15-kor kezdődik, és a magas óraszámok miatt sokszor 14:20-ig tart, ezek a gyerekek már a napi iskolába járásban is elfáradnak.

Tanulóink családi háttere szociokulturális szempontból nagyon változó. Gazdag vállalkozók gyermekei ugyanúgy járnak hozzánk (akár minden nap saját luxusautóval), mint a legkiszolgáltatottabb társadalmi rétegekből érkezők. Összességében azonban azt mondhatjuk, hogy a többnyire átlagos vagy az átlagosnál rosszabb anyagi helyzetű családokból érkeznek a diákok, a szülők gyakran több műszakban dolgoznak, ritkábban munkanélküliek, gyakran a diákok is dolgoznak az iskola mellett. Kulturális helyzetük a tanuláshoz való viszonyukat is meghatározza, a szülők legtöbbször szakmunkás végzettségűek, de jelentős a nyolc általános iskolát végzett, betanított munkásként dolgozó vagy munkanélküli szülők aránya is. Sokszor a szülők sem voltak jó tanulók, így ezt nem várják el gyerekeiktől sem. A gyerekek olvasottsága átlagosan alacsony, a többség nem motivált sem a tudás megszerzésére, sem a munkavégzésre. Kivételt képeznek talán a szakmai tárgyak. Hátrányos helyzetű tanulónk az elmúlt tanévben 10 fő volt, halmozottan hátrányos 1 fő. Rendszeres gyermekvédelmi kedvezménybe 56 fő részesült.

Az osztályok életkori összetétele nagyon vegyes, van, aki a nyolc általános iskolai osztály elvégzése után kezdi nálunk a kilencedik évfolyamot, s vannak, akik más tanulmányok, iskolák kipróbálása után döntenek képzeink mellett. Az életkori, testi fejlettségben, élettapasztalatban megjelenő különbségek gyakran vezetnek konfliktushoz a gyerekek között, illetve a tanárokkal szemben is.

Alapító okiratunkban nem szerepel a sajátos nevelési igényű (SNI) valamint beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézséggel küzdő gyermekek (BTMN) integrált nevelése. Ennek ellenére az iskola tanulóinak jelentős része küzd e problémák változatos formáival. A 2017/18-as tanévben SNI-s tanulóink 75 fő, BTMN-s 7 fő volt.

2.2.2. Tantestület jellemzői

Az intézmény tantestületében 97 pedagógus dolgozik, ebből 48 nő, 49 férfi (2018. október 1-i adatok alapján). A pedagógusok többsége a 40-60 éves kategóriába tartozik, a fiatalabbak és idősebbek aránya kb. 20%. Pedagógusaink előregedő korfája az országos mintát mutatja.

Az iskolában közismereti tárgyat tanít 50 fő, szakmai tárgyat/gyakorlatot tanít 47 fő. A közismereti tárgyakat tanítók között több a nő, míg a szakmai tárgyat oktatók között több a férfi.

Az oktatást végző pedagógusok munkáját több szakember is segíti az iskolában. A könyvtár egy könyvtárost foglalkoztat, akinek segítségével a könyvtár fontos közösségi helyszín az iskolában. Az oktatástechnikus szintén szoros kapcsolatban áll a diákjainkkal, az iskolarádió, az iskolai műsorok, események előkészítésének, lebonyolításának kihagyhatatlan szereplője. Az osztályfőnökök, pedagógusok és tanulóink mentálhigiénés segítője az iskolapszichológus, aki felmérésekkel, egyéni tanácsadással, tanfolyamok tartásával, pszichológiai és módszertani előadások, tematikus osztályfőnöki órák tartásával segíti a munkát, valamint részt vesz a fegyelmi bizottság munkájában is. A problémás diákok segítésében nemcsak ő, hanem mediátor is részt vesz, aki folyamatosan nyomon követi a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulókat. Iskolánkban a 2018/2019-es tanévtől iskolai szociális segítő is dolgozik, aki a problémás családi háttérrel rendelkező tanulóink esetében tud segíteni diáknak és osztályfőnökének egyaránt. A hátrányos helyzetű és veszélyeztetett tanulók nyilvántartását és segítését az ifjúságvédelmi felelős végzi. Bűnmegelőzési szakember kollégánk („iskolarendőr”), egyrészt bűnmegelőzési témákban tart osztályfőnöki órákat a tanulóknak, másrészt bármilyen szabálysértési vagy bűnelkövetési ügy kapcsán fordulhat az osztályfőnök, a szaktanár, vagy tanuló hozzá. A 2019/2020-as tanévtől iskolánk egy főállású és egy részmunkaidős fejlesztő pedagógust is alkalmaz, akiknek fontos szerepe lesz az egyéni és kiscsoportos képességfejlesztés területén. Iskolánkban heti két alkalommal van jelen iskolaorvos, akinek a munkáját két védőnő segíti.

2.2.3. Lemorzsolódással veszélyeztetettség iskolánkban

Lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók azok, akik megfelelnek 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet 44/J. § (2) bekezdés a) pontjában meghatározott szempontnak, azaz akiknél az alábbi feltételek legalább egyike vagy mindkettő teljesül:

Alapfokú nevelés-oktatás esetén

- a tanév végi vagy félévi értékelésekor és minősítésekor az egy tizedesjegyre számított tanulmányi átlageredmény a magatartás és szorgalom értékelését, minősítését nem beleszámítva nem éri el a közepes (3) szintet;
- egy félév alatt vagy a megelőző tanévhez képest legalább 1,1 mértékű romlást mutat.

Középfokú nevelés-oktatás esetén

- a tanév végi vagy félévi értékelésekor és minősítésekor az egy tizedesjegyre számított tanulmányi átlageredmény a magatartás és szorgalom értékelését, minősítését nem beleszámítva nem éri el a közepes 2,5 szintet;
- egy félév alatt vagy a megelőző tanévhez képest legalább 1,1 mértékű romlást mutat;

Ezek alapján az elmúlt 4 félév statisztikai adatai a következők iskolánkban:

2017/2018. I. félév:	89 fő	12,41 %
2017/2018. II. félév:	77 fő	10,74 %
2018/2019. I. félév:	117 fő	15,79 %
2018/2019. II. félév:	74 fő	9,99 %

Természetesen a félévi eredmények mindig gyengébbek, több a bukás, mint évvégén. Az adatokból leolvasható, hogy az év végi eredmények körülbelül azonosak, a kritikus 10 % körül mozognak.

A fenti adatok a tanév végi eredményeket rögzítik, amely értékek azért félrevezetőek, mert az eredmények jelentősen javulnak a javítóvizsgák után, illetve tartalmaznak olyan tanulókat is, akik bukás nélkül végezték el a tanévet:

2017/2018. tanév II. félév:	bukás nélkül: 9 fő
	<u>sikeres javítóvizsga: 21 fő</u>
	összesen: 30 fő (így az arány 10,74 %-ról 6,1 %-ra csökken)
2018/2019. tanév II. félév:	bukás nélkül: 11 fő
	<u>sikeres javítóvizsga: 17 fő</u>
	összesen: 28 fő (így az arány 9,99 %-ról 6,2 %-ra csökken)

2.2.4. Lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók – végzettség nélküli iskolaelhagyás

A magyarországi jogszabályok által definiált lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók aránya nem egyezik meg a ténylegesen végzettség nélküli iskolaelhagyók számával, mert

- nem veszi figyelembe a nem bukások/bukások számát,
- nem veszi figyelembe a javítóvizsgák eredményét,
- nem veszi figyelembe az osztályismétléseket,
- nem veszi figyelembe az iskolaváltást / szakmaváltást / tagozatváltást.

Hogy valójában milyen arányban hagyják el végzettség nélkül iskolánkat a tanulók, statisztikát vezetünk az iskolából távozott tanulókról.

2018/2019-es tanévben 2019.08.31-ig távozott tanulók száma: 90 fő

melyből 42 tanuló nyilatkozott úgy, hogy másik iskolában folytatja tanulmányait,
és csupán 36 tanuló nyilatkozott úgy, hogy abbahagyja tanulmányait, és dolgozni kezd, illetve
nem nyilatkozott további terveiről.

Ezekből az adatokból pontosabb képet alkothatunk, s elmondhatjuk, hogy iskolánk a korai
iskolaelhagyást tekintve az országos átlag alatt marad, s évek óta teljesíti a korábbiakban
irányszámként megfogalmazott Európai Unió 10%-ot. Mindezzel együtt sok teendőnk van, hogy
tanulóinkat a munkaerőpiacon is versenyképes tudással felkészítsük az eredményes szakmai
vizsgákra.

3. Stratégiai lehetőségek

A Végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni küzdelem középtávú stratégiája a Tanács ajánlását követve
3 fő beavatkozási területet határoz meg, amelyet a jelzőrendszer pedagógiai támogató elemének
logikája is követ az alábbi formában:

- **Prevenció (megelőzés):** olyan intézkedések sorolhatók a megelőzést szolgáló beavatkozások
körébe, melyek célja, hogy még a probléma kialakulása előtt csökkentse a korai iskolaelhagyás
kockázatát.
- **Intervenció (beavatkozás):** a beavatkozó intézkedések a jelzőrendszer jelzéseire adott
reakciókkal és célzott – egyéni, csoportos vagy intézményi szintű – támogatásokkal próbálják
elkerülni a lemorzsolódást.
- **Kompenzáció (helyreállítás):** a kompenzációs intézkedések célja, hogy az iskolarendszerbe
visszavezetve, vagy alternatív tanulói útvonal biztosításával végzettséghez segítsék azokat a
fiatalokat, akik az iskolarendszerű oktatást végzettség nélkül hagyták el - így segítve munkaerő-
piaci, társadalmi integrációjukat.

Az egyes beavatkozások az alábbi **célok**at szolgálhatják:

- Tanulmányi eredmény javítását célzó beavatkozás;
- Tanulói motiváció növelésére irányuló beavatkozás;
- Tanulói igazolatlan hiányzás csökkentésére irányuló beavatkozás;
- Tanulói igazolt hiányzás csökkentésére irányuló beavatkozás;
- A tanuló szociális helyzetből eredő hátrányának kompenzálását célzó beavatkozás;
- A tanuló testi, lelki, mentális fejlesztésére, illetve szenvedélybetegség kialakulásának és
bántalmazásnak a megelőzésére irányuló beavatkozás;
- Általános, a lemorzsolódás csökkentését célzó beavatkozás;
- Befogadó, együttnevelést célzó oktatás-szervezési beavatkozások;
- A tanulási és magatartási nehézségeket kezelő beavatkozás;
- Közösségfejlesztő, közösségépítő beavatkozás;
- Egyéb.

A beavatkozások mentén négy különböző, a célcsoport részére nyújtható tevékenységcsoport azonosítható be, amely megfelel a korai jelzőrendszerhez kapcsolódó, a tanuló előrehaladását segítő iskolai, illetve a pedagógiai szakmai szolgáltatás keretében elérhető támogató tevékenységeknek. Ezt leképezi az Oktatási Hivatal által kifejlesztett informatikai rendszer is. A jelzőrendszerben megjelenő **tevékenységcsoportok** az alábbiak:

1. Tanulói előrehaladást támogató tevékenységek: azon tevékenységeket tartalmazza, amelyeket az intézmény tud nyújtani a lemorzsolódás veszélyével érintett tanulói részére.
2. Pedagógustámogató tevékenységek: azon, elsősorban pedagógiai-szakmai szolgáltató tevékenységeket tartalmazza, amelyeket az Oktatási Hivatal szervezeti egységeiként működő Pedagógiai Oktatási Központok (a továbbiakban: POK-ok) országosan és egységesen képesek az illetékességi területükön biztosítani a tanulói lemorzsolódással vagy annak veszélyével érintett intézmények pedagógusai részére.
3. Intézményvezetést támogató tevékenységek: azon, elsősorban pedagógiai-szakmai szolgáltató tevékenységeket tartalmazza, amelyeket a POK-ok országosan és egységesen képesek biztosítani a tanulói lemorzsolódással vagy annak veszélyével érintett intézmények intézményvezetése részére.
4. Intézményi fejlesztést támogató tevékenységek: azon, elsősorban pedagógiai-szakmai szolgáltató tevékenységeket tartalmazza, amelyeket a POK-ok országosan és egységesen képesek biztosítani a tanulói lemorzsolódással vagy annak veszélyével érintett intézmények, mint fejlesztést igénylő szervezetek részére.

4. Prevenció iskolánkban

4.1. Tanulói előrehaladást támogató tevékenységek

- Alapkompetenciák felmérése a belépő osztályoknál, mely alapján kiscsoportos fejlesztéseket szervezünk. Felelősök: magyar és matematika munkaközösség pedagógusai, minden év szeptemberében.
- Tanulási motiváció és módszerek felmérése kérdőíves módszerrel a belépő kilencedik osztályos tanulók körében, felelős iskolapszichológus, minden tanév szeptemberében.
- Tanulásmódszertani támogatás kilencedik évfolyamon osztályfőnöki órákon, felsőbb évfolyamokon kiscsoportos formában az osztályfőnökök, iskolapszichológus, fejlesztő pedagógusok közreműködésével, GINOP 6.2.3 pályázat keretében kidolgozott tananyag illetve csoportos / egyéni fejlesztési tervek alapján - tanév során folyamatosan.
- Sajátos nevelési igényű (SNI), beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézséggel (BTMN) küzdő tanulók számára fejlesztő foglalkozások biztosítása a fejlesztő pedagógusok által, gyógypedagógiai támogatással a tanév során folyamatosan.
- Tanulók tanulmányi haladásának nyomon követése, beilleszkedés segítése, kapcsolattartás a szülőkkel, szaktanárokkal, osztályfőnökök által folyamatosan a tanév során.

- Tanulókörök, tanulópárok alakítása, kortárskorrepetálás, mint közösségi munkavégzés. Felelős: nevelési igazgatóhelyettessel együttműködve szaktanárok és osztályfőnökök - tanév során folyamatosan.
- Szenvedélybetegség kialakulásának megelőzésére irányuló tevékenységek, foglalkozások biztosítása. Drogprevenációs foglalkozások tartása osztályfőnöki órákon a leginkább veszélyeztetett osztályokban az Alkohol és Drogsegély Ambulancia valamint a Vöröskereszt munkatársainak közreműködésével – tanév során folyamatosan.
- Bűnmegelőzési referens előadása osztályfőnöki órák keretében iskolarendőr közreműködésével – tanév során folyamatosan.
- Önismereti, tanulásmódszertani, szociális készségeket fejlesztő foglalkozáson való részvétel biztosítása iskolapszichológus közreműködésével osztályfőnöki órák keretében – tanév során folyamatosan.
- Egyéni és kiscsoportos pszichológiai tanácsadás a tanulási motiváció, a mentálhigiénés egyensúly, az önértékelés javítására az iskolapszichológus által. Szükség esetén továbbirányítás pszichológiai terápiára.
- Iskolai bántalmazást megelőző, érzelmi intelligenciát és szociális készségeket fejlesztő Enable-program foglalkozásainak tartása osztályfőnöki órákon az iskolapszichológus és a programban képzett pedagógusok (jelenleg két osztályfőnök) által) – tanév során folyamatosan.
- Egységes eljárásrend bevezetése iskolai bántalmazás megelőzésére és kezelésére, 2019/20-as tanév során.
- Szociális készségek fejlesztése, szabadidős programok biztosítása, szervezése a tanulók számára az iskolai szociális munkás által – tanév során folyamatosan.
- Mediációs segítségnyújtás konfliktusok esetén a tanulók számára mediátor végzettségű pedagógus kolléga közreműködésével – tanév során folyamatosan.
- Igazolatlan hiányzások esetén jelzőrendszer működtetése, együttműködés az osztályfőnökök, a szülők, az iskolai szociális munkás, az ifjúságvédelmi felelős, az iskolapszichológus és a Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat szakemberei által, a tanév során folyamatosan.
- Nagyszámú igazolt hiányzás esetén együttműködés az iskolaorvos, védőnő, szakorvosok és az iskolapszichológus között a hiányzások lehetséges lelki hátterének feltárására.
- Közösségépítő, az iskolai kötődést segítő programok iskolai és osztályszinten (Jendra Napok, Diáknapok, osztálykirándulások, szabadidős programok, túrák, szakkörök) a tanév során folyamatosan, felelősök: osztályfőnökök, programkoordinátorok.
- Közösségépítő és iskolai kötődést támogató külföldi testvériskolákkal és gyakorlati munkahelyekkel szervezett programok, Határtalanul pályázatban való részvétel. Felelősök: igazgató által megbízott személy.
- Együttműködés a Veszprém Város Hátrányos Helyzetű Fiatalokért Egyesülettel folyamatosan a tanév során, felelős

igazgató által megbízott személy.

- Diákönkormányzat munkája a közösségépítésben, szabadidős tevékenység szervezésében, tanulói érdekérvényesítésben és véleménynyilvánításban, folyamatosan a tanév során.
- Pályaorientációs osztály programjának kidolgozása a 2019/2020-as tanévben, felelős: igazgató, pályaorientációs program kidolgozásában részt vevő pedagógusok.
- Pályaorientációs osztály elindítása 2020. szeptemberben. Felelős: intézményvezető.

4.2. Pedagógustámogató tevékenységek

- Az iskolai lemorzsolódást csökkentő és bevált intézményi jó gyakorlatokról tájékoztatás, programban részt vevő szaktanárok közreműködésével - tájékoztatási rendszer kiépítése 2019/2020-as tanévben fejeződik be.
- Célrányos képzések, műhelyfoglalkozások igénybevétele a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók számának csökkentése, illetve a megfelelő pedagógiai eszközök és módszerek megismerése és kiválasztása érdekében. Pedagógiai Oktatási Központ által biztosított képzések – tanév során folyamatosan, pályázat által biztosított képzések – pályázatnak megfelelően.
- Az elkészült Komplex pedagógiai módszertani fejlesztési tervben megjelenő módszerek műhelymunkában való megismerése és saját gyakorlatban való kipróbálása, bevezetése az iskolapszichológus és a pedagógusok együttműködésével.
- A GINOP 6.2.3 pályázat keretében kilencedik évfolyamra elkészült matematika és tanulásmódszertan tananyag megismertetése a pedagógusokkal műhelyfoglalkozások keretében, az alkalmazás tapasztalatainak megbeszélése, a tananyag módosítása, bővítése. Felelősök a tananyagot kidolgozó pedagógusok, a tanév során folyamatosan.
- Munkaközösségi megbeszélések, tudásmegosztás a munkaközösségvezetők irányításával, a tanév során folyamatosan.
- Esetmegbeszélő csoport biztosítása a pedagógusok számára havi rendszerességgel az iskolapszichológus által.
- Autogén tréning csoport indítása az érdeklődő pedagógusok számára mentálhigiénés támogatásként az iskolapszichológus részéről a tanév októberében.
- Továbbképzések támogatása az éves továbbképzési tervnek megfelelően, felelős: intézményvezetés.
- Együttműködés társintézményekkel: részvétel a Pannon Egyetem középiskolai tanároknak és intézményvezetőknek életre hívott továbbképzésein, az Öveges József Szakgimnázium és Szakközépiskola Gyógypedagógiai és fejlesztő pedagógiai munkacsoportjának szakmai napjain, a Pedagógiai Szakszolgálat, a Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat, a Gyermekvédelmi Szakszolgálat valamint az Alkohol és Drogsegély Ambulancia támogató programjain.

4.3. Intézményvezetést támogató tevékenységek

- Az iskolai lemorzsolódást csökkentő és bevált intézményi jó gyakorlatokról tájékoztatás, programban részt vevő szaktanárok közreműködésével - tájékoztatási rendszer kiépítése 2019/2020-as tanévben fejeződik be.
- Lemorzsolódással összefüggő problémákra reagáló, a pedagógiai kultúrát, szervezet- vagy intézményfejlesztést érintő módszertani fejlesztés, Pedagógiai Oktatási Központ szaktanácsadói hálózatán keresztül.
- Vezetői együttműködések támogatása: intézményvezetők közötti hálózatos, partneri kapcsolatok építésének támogatása, tudásmegosztó események, workshopok, műhelymunkák szervezése, Szakképzési Centrum intézményei között, illetve külső intézmények bevonásával.

4.4. Intézményi eredményességet komplex módon támogató tevékenységek

- Az iskolai lemorzsolódást csökkentő és bevált intézményi jó gyakorlatokról tájékoztatás, a programban részt vevő szaktanárok közreműködésével - tájékoztatási rendszer kiépítése 2019/2020-as tanévben fejeződik be.

5. Beavatkozó tevékenységek

5.1. Tanulói előrehaladást támogató tevékenységek

- A hiányzó alapkompenciákat pótló, fejlesztő programok. Ösztöndíjas tanulók bukáselkerülésének érdekében kiscsoportos foglalkozások tartása az alapkompenciák fejlesztésével, GINOP 6.2.3 pályázat keretében fejlesztő foglalkozások tartása a programokban részt vevő szaktanárok segítségével – tanév során folyamatosan.
- Gyenge vagy elégtelen tanulói eredmények esetén fejlesztésekbe való bevonás, egyéni korrepetálás, együttműködés a szaktanárok, osztályfőnökök és a fejlesztő foglalkozást végző pedagógusok közt.
- Gyakorlati munkahelyekkel való folyamatos kapcsolattartás, az osztályfőnökök, a gyakorlatokért felelős pedagógusok és külső szakemberek együttműködésével a tanév során.
- Pályaválasztás átgondolása, szakváltási lehetőségek megbeszélése, együttműködés a szülők, osztályfőnökök és iskolavezetés közt szükség esetén.
- Pályaorientációs osztály beindítása a 2020. szeptemberben, felelős: intézményvezető.
- Szabadidős, közösségfejlesztő foglalkozások szervezése: GINOP 6.2.3 pályázat keretében kulturális-, sportfoglalkozások tartása a programban részt vevő testnevelők, külső szakemberek közreműködésével – tanév során folyamatosan.

- Művészet- és múzeumpedagógiai foglalkozások, színház- és hangversenylátogatás szervezése, zeneterápiás támogatás a tanulóknak a magyar munkaközösség, a fejlesztő pedagógus és külső szakemberek bevonásával a tanév során folyamatosan
- Igazolatlan hiányzások esetén jelzőrendszer működtetése, együttműködés az osztályfőnökök, a szülők, az iskolai szociális munkás, az ifjúságvédelmi felelős, az iskolapszichológus és a Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat szakemberei által, a tanév során folyamatosan.
- Nagyszámú igazolt hiányzás esetén együttműködés az osztályfőnökök, a szülők, az iskolaorvos, védőnő, szakorvosok és az iskolapszichológus között a hiányzások lehetséges lelki hátterének feltárására.
- Egyéni és kiscsoportos pszichológiai tanácsadás a tanulási elakadások, kudarcok okának feltárására, az önértékelés javítására, szorongás oldása, egyéni krízishelyzetekben segítségnyújtás az iskolapszichológus által. Szükség esetén tovább irányítás pszichológiai terápiára.
- Konfliktusok oldásának segítése, mediációs és konfliktuskezelési eszközökkel, resztoratív megoldások támogatása, osztályfőnökök, mediátor, iskolapszichológus, iskolai szociális munkás, szülők együttműködésével, a tanév során folyamatosan.
- Tehetséggondozás, egyéni érdeklődések, fejlődési utak támogatása a tanév során folyamatosan, szaktanárok, osztályfőnökök segítségével.

5.2. Pedagógustámogató tevékenységek

- A korai jelző és pedagógiai támogató informatikai rendszerben rögzített intézményi és feladat-ellátási hely szintű adatok értékelése, elemzése, iskolavezetés által – félévi, évvégi statisztika elkészítése után.
- Szaktanácsadói látogatás, szaktanácsadói konzultáció, Pedagógiai Oktatási Központnál igényelt, illetve a POK által felajánlott segítség által – tanév során folyamatosan.
- Munkaközösségi megbeszélések, tudásmegosztás a munkaközösségvezetők irányításával, a tanév során folyamatosan.
- Esetmegbeszélő csoport biztosítása a pedagógusok számára havi rendszerességgel az iskolapszichológus által.
- Pályakezdő pedagógusok mentorálása, mentortanár által a tanévsorán folyamatosan.
- Együttműködés társintézményekkel: a VSZC iskoláinak, a Pedagógiai Szakszolgálat, a Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat, a Gyermekvédelmi Szakszolgálat, Gyermek és Ifjúsági Pszichiátriai Rendelés és Gondozó, az Alkohol és Drogsegély Ambulancia, a Rendőrség és a Vöröskereszt munkatársaival a tanév során folyamatosan, felelősök: az intézményvezető által megbízott személyek.

5.3. Intézményvezetést támogató tevékenységek

- A korai jelző és pedagógiai támogató informatikai rendszerben rögzített intézményi és feladat-ellátási hely szintű adatok értékelése, elemzése, iskolavezetés által – félévi, évvégi statisztika elkészítése után.
- Szaktanácsadói látogatás, szaktanácsadói konzultáció az intézményvezetés számára, Pedagógiai Oktatási Központ közreműködésével – tanév során időszakosan.

5.4. Intézményi eredményességet komplex módon támogató tevékenységek

- A korai jelző és pedagógiai támogató informatikai rendszerben rögzített intézményi és feladat-ellátási hely szintű adatok értékelése, elemzése, iskolavezetés által – félévi, évvégi statisztika elkészítése után.
- Az országos kompetenciamérés eredményeinek értékelése, szüksége esetén intézményi szintű intézkedési terv készítése, megvalósítása.
- Tantestületi team munkák kezdeményezése, szervezése: a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulókkal kapcsolatos problémákra, esetekre fókuszáló testületi problémamegoldó vagy feltáró munkacsoportok generálása.

6. Kompenzáció (helyreállítás)

6.1. Második esély fogalma

A **Második esély** meghatározásának problémája a 2000-es évek elején merült fel, a „második esély” típusú iskolákat Európa számos országában a tanköteles koron túliak számára ebben az időszakban hozták létre. A Második esély iskola célja egyrészt, hogy az egyén visszakerüljön az oktatás, nevelés vérkeringésbe és ott végzettséget is szerezzen, annak ellenére, hogy ez a hagyományos köznevelés szintjén nem tudott megvalósulni, másrészt a szakképzettséggel, szakmakompetenciával rendelkező fiatalok munkaerőpiacon történő megjelenésének elősegítése.

A Második esély iskola a nem tanköteles korú fiataloknak teremti meg az esélyt vagy a köznevelésbe való visszatérésre, vagy a szakma/szakmakompetencia megszerzésére, érettségi vizsga sikeres megszerzésére. Így a Második esély iskola célcsoportja az iskolából lemorzsolódott fiataloknak az a köre, akiknek nincs befejezett középiskolai végzettségük, és nincs tanulói jogviszonyuk sem.

A következő csoportok érintettek szakmai szempontok alapján a második esély programokban:

1. alacsony iskolázottságúak,
2. pályakezdő munkanélküliek,
3. idős korú (45 év felett!) munkanélküliek vagy veszélyeztetettek,
4. női munkanélküliek (nagy családosok, gyermeküket egyedül nevelők),
5. szociális konfliktusokkal rendelkező családok,
6. hátrányos helyzetű térségben vagy településen élők,

7. depressziós ipari övezetben lakók,
8. megváltozott munkaképességűek, egészség-károsodottak, fogyatékosok,
9. roma nemzetiségűek,
10. állami gondozottak,
11. börtönből szabadultak,
12. társadalmi beilleszkedési zavarokkal küzdők (drogfüggők, szenvedélybetegek, depressziós tünetekkel rendelkezők, szociopátiás személyek),
13. tanköteles **korú** korai iskolaelhagyók,
14. sajátos nevelési igényekkel rendelkező tanköteles korú tanulók.²

Az iskolai kudarcok és az iskola idő előtti elhagyásának leggyakoribb okai hazánkban.

- Az érintett tanulók túlnyomó többsége kistelepüléseken vagy városias jellegű települések perifériáin vagy a kevésbé értékes (lepusztult) városrészekben él.
- A szülők iskolai végzettsége – csekély kivételtől eltekintve – alacsony, többségük általános iskolával vagy (kevésbé piacképes) szakmai végzettséggel rendelkezik.
- A szülők munkaerő-piaci pozíció gyengék, közöttük – éppen az iskolai végzettség hiánya miatt – sok a munkanélküli vagy a munkanélküliségtől fenyegetett.
- A szülők alacsony iskolázottsága, a tanulással kapcsolatos motivátlansága, az inaktív státusz nem alkalmas arra, hogy a tanulók számára olyan tanulási környezetet biztosítson, amely a jelenben és a jövőben tanulásra inspirál. Így ezekben a családokban nem alakul ki motiváló, (otthoni) tanulást (is) támogató környezet.
- Az iskolából kimaradt tanulók családjait éppen az elmondottak miatt szegénység sújtja, ami nem kedvez a további tanulmányok folytatásának.³

Számos kutatási eredményből tudjuk, hogy a tanulás eredményességét leginkább a családi háttér határozza meg, évtizedek óta ismert tény, hogy a magyar oktatási rendszer nem képes kezelni a szociális különbségeket, és a hátrányos helyzetű tanulók esélyeinek javítása helyett újratermeli a társadalmi különbségeket.

A fenti okok iskolai kudarcélményekhez vezetnek (rossz tanulmányi eredmények, bukás, túlkorosság, kiközösítés stb.), ez még inkább csökkenti a tanuló motiváltságát, és növeli a lemorzsolódás esélyét. Különösen veszélyeztetettek a lemorzsolódást tekintve a túlkoros tanulók, illetve a valamilyen okból magántanulóvá váló tanulók.

Iskolánkban nincs felvételi egyik szakmára sem, tanulóink az általános iskolában szerzett pontszámokkal pályáznak. Mivel csökken a tanulólétszám az egész országban, ezért gyakran kerülnek be az osztályainkba gyenge általános iskolai eredménnyel, több iskolai kudarcral a hátuk mögött, túlkorosan a tanulók. Mindez nehezíti saját tanulmányi haladásukat, beilleszkedésüket is, de

² Mayer József: II. A „második esély” iskolai és az esélyteremtés
(<http://regi.ofi.hu/tudastar/masodik-esely-iskolai/ii-masodik-esely-iskolai>)

³ Mayer József: Az első, a második és az n-edik iskolai esély - Hátrányos helyzetű tanulók iskolai kudarcjai és a kompenzáció lehetőségei, In: Új Pedagógiai Szemle, 2006. december
(<http://epa.oszk.hu/00000/00035/00109/2006-12-3I-Mayer-Elso.html>)

sokszor az egész osztály munkáját, közösséggé alakulását ellehetetlenítik a túlkoros, alacsony alapkompenciákkal érkező, alul motivált tanulók.

6.2. Megoldás

Cél olyan intézmények a kialakítása, amelyeket a „második esély” iskoláinak nevezhetünk. A hazai gyakorlatot és lehetőségeket figyelembe véve nem érdemes egy új intézménytípusban gondolkodni. Sokkal célszerűbb a jelenlegi helyzetből kiindulva olyan, e célra alkalmas iskolákat keresni, amelyek keretei között az ún. „második esély” típusú programok működtethetők lennének. Így elsősorban a szakiskolákban és az iskolarendszerű felnőttoktatást folytató intézményekben célszerű gondolkodni, ahol a feltételek számos eleme gyakorlatilag már rendelkezésre áll.

Ebben az esetben az iskola pedagógiai programjának és az arra épülő szakmai kínálatnak az átgondolása, valamint a tanári karnak az összetétele viszonylag csekély mértékű tartalmi és szerkezeti módosításokat kíván. Elsősorban az egyéni tanulási útvonalaknak a kialakítása és a tanulók számára „testre szabott” pedagógiai módszereknek az alkalmazásáról lenne szó.

Iskolánk alapító okirata tartalmazza a felnőttoktatást. A tanulói létszám mintegy 10 %-át teszi ki a felnőttoktatásban részt vevők száma. Iskolánk szellemiségében erősen megjelenik az elfogadás és tolerancia, ezért is nem szelektáljuk belépő felvételi vizsgákkal leendő tanulóinkat. Pedagógiai programunk hangsúlyozza az egyéni tanulási utak és megoldások támogatását. *„Mindен fiatalnak meg kell adni a lehetőséget, hogy elérje teljesítőképeségének maximumát, a társadalom, a környezet számára fontos tulajdonságokat birtokolja, egészséges és jól képzett felnőtté váljon, aki hisz és bízik önmagában, képes a környezetével való konstruktív együtt munkálkodásra, aki felelősséget érez önmaga, környezete és embertársai iránt.”⁴*

A fenntartó szerepe kulcskérdés, szerencsére a szakképzési centrum elkötelezett a felnőttoktatás és a nappali keretekben zajló oktatás-nevelés tartalmi, módszertani gazdagítása iránt.

Iskolánkban elkészült a Pályaorientáció/életpálya-építés terve valamint a Második esély tagintézményi terve. Az ezekben foglaltaknak megfelelően járunk el második esélyt biztosítandó a veszélyeztetett fiatalok illetve esti képzéseink során a felnőttkorú tanulók esetében.

Kiemelten fontosnak tartjuk iskolánk által kínált lehetőségek széles körű megismertetését, amihez elengedhetetlen a megfelelő kimenő tájékoztatás (honlap, face-book oldal, beiskolázási tájékoztatók és szereplések), médiaszereplés, a regionális pályaválasztási és állásbörzéken való megjelenés, partnerintézményekkel való együttműködés.

⁴ A Veszprémi Szakképzési Centrum Jendrassik – Venesz Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája Pedagógiai Program 2018. 13. old. <http://www.vejsz.sulinet.hu>
Utolsó megtekintés: 2019.04.20.

7. Monitoring

A fejlesztési és fejlődési folyamatot, a stratégia bevalását ellenőrizni is kell. A monitoring rendszer működtetése a következő területekre irányul:

- A monitoring rendszert alátámasztó mutatók meghatározása, a mutatórendszer kidolgozása átfogó és specifikus célokra egyaránt.
- Az érintettekkel kapcsolatos cselekvéshez szükséges, megbízható, naprakész, az ágazatközi területeket is lefedő intézményi és helyi adatok vizsgálatának rendszeres elvégzése és eredményeik elemzése.
- Elemzésre és oktatáspolitikai döntéshozatalra alkalmas, megbízható és érvényes adatokat tartalmazó nemzeti és területi adatbázisok információs rendszereinek továbbfejlesztése, kifejlesztése.
- Egyéni életutat követni tudó és a szükséges beavatkozást segítő statisztikai és diagnosztikus célú jelzőrendszerek működtetése.
- A lemorzsolódást csökkentő programok értékelése, az eredmények visszacsatolása.
- Stratégiaelemzés, szakpolitikai javaslatok elkészítése.
- Adatokon, tényeken alapuló, szisztematikus intézményfejlesztés a köznevelési és a szakképzési intézményekben.

Az iskola vezetése félévente értékeli, a nevelőtestület félévente nyomon követi az adott félév eredményeit az osztályfőnökök és a munkaközösség-vezetők értékelését figyelembe véve (félévi és év végi értékelő tantestületi értekezlet). Külön kerül értékelésre a kompetenciamérések eredménye, ezekről minden évben külön tantestületi értekezleten tájékoztatja a tantestület tagjait az iskola vezetése, és az eredményektől függően esetleg intézkedési tervek kidolgozását kéri és felügyeli. A tanulók alapkompenciáink kiscsoportos fejlesztésében részt vállaló pedagógusok értékelik munkájukat, a tanulók fejlődésének tükrében további fejlesztési irányokat fogalmazznak meg, módosítják szükség esetén az egyéni fejlesztési terveket.

Mivel a második esély programban gyakran több segítő is részt vesz az érintett tanuló segítésében és fejlesztésében, érdemes a segítőknél rendszeresen egyeztetni a folyamat előre haladásáról és a további teendőkről.

Az iskola vezetése nyitott a szülővel való kommunikációra, bárki fordulhat gyermekének problémájával az iskola vezetőihez. Az iskola vezetése az iskolai és iskolán kívüli rendezvényeken is részt vesz, így nyomon követhetővé válik, hogy a tanulók hogyan jelennek meg, hogyan teljesítenek egy-egy rendezvényen. A tapasztaltak függvényében az iskola vezetése javaslatokat tehet a programok módosítására, a résztvevők összetételének megváltoztatására stb..

Elektronikus úton kérdőíves visszacsatolást kérünk a programokról és az iskola oktatási-nevelési munkájáról a pedagógusoktól, szülőktől és a tanulóktól egyaránt.

Az eredmények értékelése, tennivalók megfogalmazása munkaközösségi és iskolai nevelési értekezletek keretében történik.

8. Felhasznált irodalom

.A Veszprémi SzC Jendrassik – Venesz Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája Pedagógiai Program (http://www.vejsz.sulinet.hu/images/Dokumentumok/Pedagogiaiprogram/Pedagogiaiprogram2018/01_Pedagogiai_program_altalanos_27ver_2018_09_01_tol_10.pdf) – 2019. május 24.

Albert Orsolya – Márhoffer Márta: A VSZC Jendrassik – Venesz Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája Komplex pedagógiai-módszertani fejlesztési terve, 2019.

Albert Orsolya – Márhoffer Márta: A VSZC Jendrassik – Venesz Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája Második esély tagintézményi terve, 2019.

Albert Orsolya: A VSZC Jendrassik – Venesz Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája Alapkészségek fejlesztési terve, 2019.

Hartmann Ferenc – Varga Viktória: A VSZC Jendrassik – Venesz Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája Pályaorientáció/életpálya-építés terve 2019.

Mayer József: Az első, a második és az n-edik iskolai esély - Hátrányos helyzetű tanulók iskolai kudarcai és a kompenzáció lehetőségei, In: Új Pedagógiai Szemle, 2006. december (<http://epa.oszk.hu/00000/00035/00109/2006-12-31-Mayer-Elso.html>) – 2019. május 24.

Mayer József: II. A „második esély” iskolai és az esélyteremtés (<http://regi.ofi.hu/tudastar/masodik-esely-iskolai/ii-masodik-esely-iskolai>) – 2019. május 24.

Második Esély Program Sztenderd, in: EFOP-3.1.9-17 Iskolapad újratöltve - Második esély programok támogatása, Felhívás. (<https://www.palyazat.gov.hu/efop-319-16-iskolapad-jratltve-msodik-esly-programok-tmogatsa#>) – 2019. május 24.

Végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni középtávú stratégia elfogadásáról szóló 1603/2014. (XI. 4.) Korm. határozat.

Végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni küzdelem Cselekvési terv 2014-2020.
 Köznevelésért felelős államtitkárság 2016.